

Марија Станојчић Срака
МОЈЕ ДРУГО ЈА

Уредник
Зоран Колунџија

Марија Станојчић Срака

МОЈЕ ДРУГО ЈА
Песме

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

ЗРЕЛИНА ПОЕТСКЕ НЕЖНОСТИ

(Осврћи на оригиналну збирку њејсама „Моје друго ја“
румске ауторке, Марије Станојчић Сраке)

Румска поетеса, Марија Станојчић Срака, остаће упамћена као изузетно активна ауторка у културној, друштвеној и, наравно, политичкој стварности, не само у „центру Срема“, у Руми, него и у целој Покрајини Војводина. Остаће упамћена, још као гиназијка, као значајни, покретачки замајац културног језгра у Руми, и пре касних шездесетих, и почетком седамдесетих година прошлог века. Заправо, она је данас једини стваралац из Руме, који вам може посведочити о покретању некада чувеног књижевног гласила *Панонско једро*, и о изузетном подухвату и храбрости редакције тог часописа, када је, на челу са знаменитим румским и српским песником, Јованом Св. Ићитовићем, покренута идеја и о обнављању чувеног Змајевог дечјег часописа *Невен* (појавила су се у јавности чак три броја, а онда је уследила прастара болест тзв. „недостатак средстава“ и, на општу жалост, не само редакције, него и шире културне и културолошке јавности, *Невен* је морао да се угаси).

Подразумева се да је Марија Станојчић Срака била угледни члан редакције и *Панонског једра* и часописа *Невен*, и да је већ тада пленила пажњу својим стихованим узлетима у неко „друго њено ЈА“ (по чему ће и ова збирка понети назив), боље речено, она је својим префињеним стиховима допирала дубоко до читаочевог „другог ЈА“, допирала је до наших треперавих душа, које су увек, као у песми Раке Драинца, подсећале на вечито празне прсте, на

вечито празне руке, хитнуте у дубоке пределе тајанствене светлости. Хтедосмо рећи, иако самим насловом овог дела асоцира на „друго ЈА“, Марија Станојчић Срака изистински, стиховима и песмама, допире до стварног, сопственог ЈА, које је, као треперави ластар, увек изложено олујама, непогодама и ветровима стварности. Њена поезија је, како и тада (у почетку самог, истинског ступања на књижевну сцену), тако и сада, одраз и израз дубоког интимитета, и бљесак ћелија, у којима се зачињу и израстају најпрефињенији тонови невидљиве срмасте свиле, који ће и те како постати уочљиви када се срма преточи у стих и у њено дете – песму.

Кад већ помињемо тај временски, ставралачки оквир, просто је немогуће избећи чињеницу да је ова поетеса, како у тематском, тако и у литерарном узносу, била и остала јасно профилисана, зрела ауторка, која је, чак и једним стихом, умела и уме да искаже и именује најздравију срж животних финеса, да одмах уочи и предочи (понекад је то изузетно тешко), огромност и одговорност изговорене (и написане речи), али и изузетну лепорекост, узидану у темеље саме поезије. Најкраће, усудио бих се рећи: овом збирком песама, ауторка је постигла највиши степен зрелости и зрелости у сфери поетске нежности. Убеђен сам да је и то битно запазити: ове песме су оригиналне, самосвојне и истински су удах и издах саме поетесе. Рецимо, ако бисте покушали нека поређења, можда бисте могли (понављам: само могли), помислити на једну рану, па и зрелу Десанку Максимовић, али, већ следећа мисао, следећи стих увериће вас да су ненадмашни Десанка и Марија Станојчић Срака само далеко „крвно сродство“ по перу, по начину певања и по начину испољавања поетске магме. Њихова, сасвим утврђена и потврђена сличност је – поезија, у оном најесеционалнијем смислу.

Поменуемо овде „ветрове стварности“, што никако није случајно. Могло би се рећи, што ће пажљивијем читаоцу сигурно привући пажњу, да су у овој поезији безмало главни јунаци – ветрови. Најчешће свесно, али и подсвесно и несвесно, поетеса се обраћа ветру, помиње ветар, призива ветар, жели га, могло би се рећи и радује му се. Међутим, ипак је овде ветар симбол долажења, заобилажења, прелажења и, наравно, одлажења. Ветар је асоцијација на пролазност, али и на призивање радости, једнако као и сете. На најјезгровитији начин то потврђује и песма „Врати ми ветар“ (код ове ауторке често сам наслов означава почетни стих), где нема типичне молбе, мољакања или женског крика (што је такође једна од карактеристика одабраних песама): „Врати ми ветар/ у равницу/ и остави/ старе/ прашња-ве/ кофере/ да покупим/ нарамак/ расутих/ снова.“

Како су само узвишени, одмерени и истинити стихови: ... „Ветар је немео/ на фонтанама/ ми смо изгубили осме-хе...“ Или стихови: „Бледим на огњишту/ разјарених ве-трова/ и осећам равницу/ под облацима... Ако ме зауста-виш/ стаћу/ и нећу допустити/ ветровима/ да загреју речи/ над пламеном/ моје слутње... Чујем шапат/ понављају се речи/ мешају се са ветром...“ Дакле, „ветрови стварности“, у овом случају постали су парадигма улазака, излазака, лавиринта и равни(ца), где се „речи остављају травама“, „ка-мен пржи змије“ и „ноћ повраћа јутро“. Марија Станојчић Срака је прави студенац песмослика и песмовићења, која у најкраћој форми, слободним стиховима (без риме), ис-казује чисте врутке најдубљих људских осећања. Прочи-тајте њену асоцијацију на сумрак: „Сунце је/ извршило са-моубиство/ облаци су га сахранили/ Запад је постао крвав/ у очима...“ Скоро је невероватно каквим нас све асоција-цијама, осећањима и сликама части ова оригинална пое-теса.

Изнова тврдимо, ова поезија се чита у даху, без застоја, баш зато што вас успут заплъускује низ животних истина, очигледних, да о њима морате размишљати и док их читате, баш зато што вас обасјава онај већ помињани одсјај нежности и зрелости написаних песама и да се, упркос или баш због тематске разноликости, због обиља асоцијација, због бујања нежности и прелепих вибрација, осећате сами себи лепшима, бољима, другачијима и племенитијима. Једном речју, нека нам је свима на здравље, посебно духовно, рађање ове прелепе поетске творевине „Моје друго ја“ Марије Станојчић Сраке. Јер, ауторкин првенац је истински напредно, изненађујуће здраво и обећавајуће поетско чедо, а могли бисмо, без устезања, додати и – чудо.

Ириг, 25. март 2024.

Тодор Бјелкић

Ако ме зауставиш
стаћу
и нећу допустити
ветровима
да загреју речи
над пламеном
моје слутње
Нећу расхладити
кључеве
мојих тамница
чекањем
Нећу бацити
љагу на време
твојих лутања
на уснуле мишеве
твојих пећина
Нећу оставити
моје расположење
црвеним птицама
тајне
Ако ме зауставиш
стаћу
и поклониху
све моје растрзане мисли
твом неверењу.

Ако нађем
небо у твојим очима
занемеће све грабљивице
гласоноше зала
и процветаће камелије
на мојим уснама
Ако нађем
небо у твојим очима
пустићу све моје мраве
на мравињаке заборава
Ако нађем
небо у твојим очима
вратићу осушене нарцисе
у букет поверења
простором ограниченог
у нашем двогледу.

Бледим на огњишту
разјарених ветрова
и осећам равницу
под облацима
кад реком одмичу
браници
кад земља крши
руке
кад људи псују
Бледим на огњишту
разјарених ветрова
Бледим на длану
новорођеног дана
на огњишту
утопљавам
рањиве мисли
Разјареним ветровима
нудим мир.

Булевари су одлазили
са наших рамена
Ветар је немео
на фонтанама
Ми смо изгубили осмехе
Постајали смо оловни војници
Неко нас је гађао праћком
Сетили смо се да постоји растанак.

Веровала сам
ко зна зашто
теби или себи свеједно
Знам да сам веровала
и заборављала
све моје лутке и крпице
И онда
волела сам твоје очи
зато што сам веровала
И безброј речи бачених ветру
сам сањала
Веровала сам разиграној
машти једне сањарке
и игри кобре
по сунчаним камењарима
мог детињства
Веровала сам
ко зна зашто
теби или себи, свеједно.

Врапци су се
купали
у бари
Мирис коња
носила је река
Неко је старио
на њеном телу
Ноћ се љубила
са травама
Бука је одлазила
са мојих
дамара.

Врати ми ветар
у равницу
и остави
старе
прашњаве
кофере
да покупим
нарамак
расутих
снова.